

Aan de slag met Samen Jong in je gemeente

In dit artikel beschrijven we de eerste opbrengsten van de professionele leergemeenschap Samen Jong¹. In deze leergemeenschap trekken de predikant of jeugdwerker van 11 gemeentes met elkaar op om samen te ontdekken wat goede praktijken zijn in het implementeren van Samen Jong. Het onderzoeksproject wordt geleid door de CHE, de TUU, Kerkpunt en Unie ABC. Het doel van dit artikel is kerken die met Samen Jong werken of dat willen gaan doen te helpen in hun proces door het delen van onze belangrijkste ontdekkingen. We geven eerst enkele belangrijke basisprincipes en werken die vervolgens verder uit.

Wat Samen Jong is/Belangrijke uitgangspunten

Samen Jong benoemt zes kernwaarden² voor kerkzijn met álle generaties: om álle generaties te betrekken is het (1) nodig prioriteit te geven aan jonge generaties, (2) om te begrijpen en te waarderen wat deze jonge generatie(s) bezig houdt en ruimte voor hen te maken; (3) Om hen te laten zien en ervaren wie Jezus Christus is en wat het concreet betekent om Hem te volgen. En dat (4) in een warme gemeenschap, waar (5) jongeren gekend worden en als volwaardige gemeenteleden verantwoordelijkheden krijgen en (6) meedoen in het handen en voeten geven aan het evangelie in de wereld om hen heen.

Met jonge generaties bedoelen we niet alleen tieners, maar ook jong volwassenen en gezinnen waarin kinderen en tieners opgroeien.

Samen Jong gaat over de **héle gemeente**, over hoe gemeenteleden ruimte maken voor jonge generaties in de kerkdiensten en in allerlei andere aspecten van gemeentezijn. We merken dat de mensen die Samen Jong in eerste instantie oppakken vaak degenen zijn die met jongeren werken: jeugdwerkers, jeugdouders en jeugdleiders. Voor het slagen van het proces is het van groot belang dat zij andere gemeenteleden bij dit proces betrekken: kerkenraadsleden, de predikant(en), werkgroepen en commissies en alle andere gemeenteleden. Het proces kan alleen slagen als zij zich verantwoordelijk voelen en er met elkaar aan werken!

Samen Jong beschrijft kernwaarden die kenmerkend blijken te zijn voor gemeentes waar relatief veel jongeren bij betrokken zijn. Hóe deze kernwaarden concreet vorm krijgen én hoe het proces om dat te realiseren verloopt, verschilt per gemeente. Elke gemeente is weer anders en ook de jongeren in elke gemeente zijn anders. Het is natuurlijk heel verleidelijk om de kernwaarden van Samen Jong te zien als een methodiek of een aantal activiteiten die je kunt uitvoeren. Zo werkt het echter niet. Essentieel voor het proces is om te beginnen met goed te luisteren naar de mensen in de eigen gemeente: naar jongeren, naar (jonge) ouders én naar oudere gemeenteleden. De kernwaarden van Samen Jong zijn een **bril** om te kijken naar wat in die gesprekken naar voren komt én naar de bestaande visie, waarden en activiteiten van de gemeente. Hoe kan dat wat er al is en wat belangrijk is voor de gemeente zó gestalte krijgen dat er meer aandacht en ruimte is voor wat jongeren nodig hebben?

De manier waarop de kernwaarden concreet vorm krijgen in andere gemeentes kunnen je op ideeën brengen voor wat je kunt doen in je eigen gemeente, maar je kunt ze nooit zomaar kopiëren, want wat in de ene context werkt, hoeft dat in de andere context niet te doen.

¹ In 2020 namen 6 jeugdwerkers deel aan de (online) Growing Young leergemeenschap vanuit het Innov8-netwerk van MissieNederland. Dit leidde tot de Nederlandse uitgave Samen Jong in 2022. In 2023 startte deze nieuwe leergemeenschap die loopt tot medio 2025. MissieNederland is de opdrachtgever.

² Waarden zijn belangrijke idealen en motieven, persoonlijke en gezamenlijke (cultuur)eigenschappen. Het gaat hier dus om een diepere laag dan methoden of programma's.

De kernwaarden van Samen Jong gaan over de **cultuur** van de gemeente: een cultuur waarin de gemeente beseft dat jongeren niet vanzelf meedoen, maar dat het nodig is steeds naar hen te blijven luisteren en dat de kernwaarden in de loop van de tijd op verschillende manieren gestalte kunnen krijgen. Het gaat om een manier van kijken naar alles wat je als gemeente doet. Dit is dan ook een proces dat je niet één jaartje doet, maar dat langdurig aandacht behoeft.

Het oorspronkelijke onderzoek Growing Young is uitgevoerd vanuit de principes van Appreciative Inquiry oftewel Waarderend Onderzoek en ook in de professionele leergemeenschap is op deze manier gewerkt. Dat wil zeggen dat je niet focust op alles wat níét goed gaat, maar op waar de kernwaarden van Samen Jong al wél in grote of kleine mate aanwezig zijn en met elkaar zoekt naar hoe je dat wat blijkt te werken verder kunt versterken en uitbreiden. Dit doe je door zoveel mogelijk mensen actief bij het proces te betrekken, hen verhalen te laten vertellen en samen die verhalen te analyseren om te ontdekken wat de ‘werkende factoren’ zijn. En om hen vervolgens te laten ‘dromen’ over hoe die factoren ingezet kunnen worden in het kerkzijn met en voor alle generaties. Op deze manier creëer je positieve energie en een breed draagvlak.

Nu we deze uitgangspunten benoemd hebben, kijken we naar hoe het proces concreet aangepakt kan worden.

De introductie van Samen Jong in de gemeente en het vormen van een werkgroep

In de eerste periode zijn drie dingen belangrijk: luisteren naar jongeren, de gemeente bekend maken met de kernwaarden en een werkgroep vormen. De volgorde waarin dit gebeurt kan verschillen. In de meeste gevallen begint degene die Samen Jong introduceert met het bekendmaken van de kernwaarden aan de kerkenraad en de gemeenteleden, daarna wordt een werkgroep gevormd en die gaat luisteren naar jonge- en oudere generaties in de gemeente. Je kunt ook eerst een werkgroep vormen en daarmee bespreken hoe je Samen Jong introduceert in de gemeente. Maar wellicht is de mooiste manier om éérst te luisteren naar de jongeren en hun input te gebruiken bij de introductie van Samen Jong in de gemeente. We beschrijven het daarom in die volgorde:

Luisteren naar jongeren

Dit kan zowel individueel als in bestaande groepen. Eén van de predikanten in de leergemeenschap nodigt de jongeren van boven de 17 uit voor individuele ‘10 minuten gesprekjes’ waarin hij drie vragen stelt: hoe gaat het met je, wat kunnen we voor elkaar betekenen en zit je al in de kerk-app? Deze gesprekken leveren veel informatie op over hoe jongeren de gemeente ervaren. Verschillende jeugdwerkers uit de leergemeenschap gingen met jongeren in gesprek tijdens clubavonden of andere momenten waarop deze jongeren toch al bij elkaar kwamen. Je kunt deze gesprekken op verschillende manieren aanpakken. Het meest logisch lijkt om de kernwaarden van Samen Jong aan de jongeren voor te leggen – al dan niet met creatieve werkvormen – en hen te vragen naar hoe zij deze waarden in de gemeente ervaren. Daarmee krijg je helderheid over de mate waarin de gemeente de kernwaarden al realiseert. Mooier is om een open gesprek met de jongeren aan te gaan m.b.v. de vragen die ook in het oorspronkelijke onderzoek gesteld werden en die gaan over wie je bent, wat je bezig houdt en hoe je de gemeente ervaart³ en waarbij je zoveel mogelijk vraagt naar concrete ervaringen. Wat jongeren in deze gesprekken vertellen, kun je vervolgens analyseren door de bril van de kernwaarden: waarover zeggen zij wel wat en waarover niet?

Met wie je deze gesprekken voert is een beetje afhankelijk van de samenstelling van de

³ Zie Samen Jong pag. 144

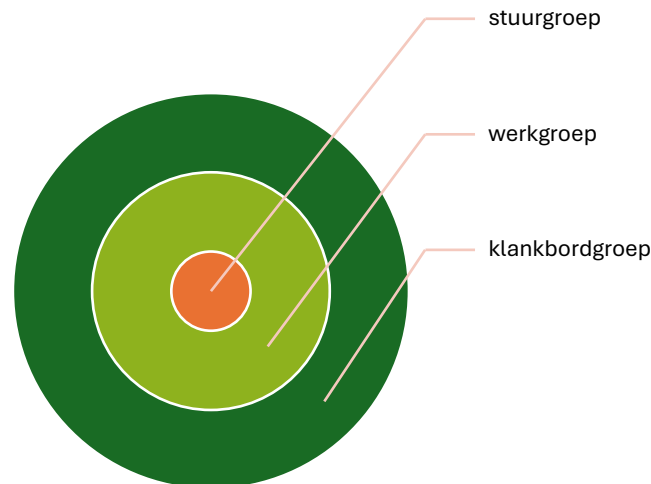
gemeente. Denk aan tieners, jong volwassenen, maar ook aan ouders en zowel aan degenen die deelnemen aan activiteiten als aan degenen die je (bijna) nooit ziet.

Introduceren in de gemeente

Hoe breder Samen Jong geïntroduceerd wordt, hoe beter het is. Er zijn verschillende groepen belanghebbenden die je elk op eigen momenten bekend kunt maken met Samen Jong: bij de kerkenraad op een kerkenraadsvergadering of een 'hei-dag' (hoe meer tijd hoe beter), waar je ook jongeren bij kunt uitnodigen. Bij de gemeente in een preek of preken-serie en/of op een gemeente-avond of gemeentedag. En bij verschillende commissies en werkgroepen zoals de jeugdraad, de diaconie, commissie eredienst, pastoraat, etc. in hun eigen vergaderingen. Ook hierbij is het weer belangrijk om niet alleen informatie te geven over de kernwaarden van Samen Jong, maar vooral om goed te luisteren naar de eigen verhalen van kerkenraadsleden, commissieleden en andere gemeenteleden: hoe ervaren zij de kernwaarden zelf? Waar zien ze deze al aanwezig en waar is meer aandacht voor nodig? Waar verlangen zij naar en waar zijn ze bang voor? Hoe kunnen ze op hun deel terrein van gemeentezijn ook jongeren betrekken? Het mooiste is als gemeenteleden van verschillende generaties met elkáár in gesprek gaan en luisteren naar elkaars verhalen: wie ben je, wat houdt je bezig en hoe ervaar je de gemeente m.b.t. de verschillende kernwaarden? Ook dat kan op verschillende manieren: in kleine groepen na (of zelfs tijdens) een kerkdienst, rondom maaltijden bij mensen thuis of in de kerk, op een gemeente-avond waar je nadrukkelijk jongeren persoonlijk voor uitnodigt, of op een jeugdavond waar je oudere gemeenteleden voor uitnodigt.

Een werkgroep vormen

Een werkgroep Samen Jong kan verschillende functies hebben die elk om een eigen samenstelling vragen. In de eerste plaats kan de werkgroep functioneren als een stuurgroep op het niveau van visie en aansturing: zo'n stuurgroep bestaat uit enkele sleutelpersonen zoals een predikant, jeugdwerker en vertegenwoordiger van de kerkenraad. Haar taak is om het proces te coördineren en de voortgang te stimuleren en te bewaken. In de tweede plaats is er de werkgroep die het proces uitvoert: de werkgroep leden introduceren Samen Jong in de gemeente, gaan met allerlei mensen in gesprek zoals hierboven beschreven en dragen zelf actief bij aan gewenste veranderingen. In de derde plaats is er de klankbordgroep waarin mensen van verschillende leeftijden elkaar ontmoeten en die als het ware een 'proefpolder' is waarin verschillende aspecten van het Samen Jong proces besproken en uitgeprobeerd kunnen worden. Een stuurgroep is klein en bestaat uit mensen die op het niveau van visie- en beleid kunnen denken en processen kunnen bewaken. Een werkgroep bestaat uit mensen die verschillende leeftijdsgroepen vertegenwoordigen en die hun schouders onder het proces willen zetten. In een klankbordgroep zitten mensen die regelmatig mee willen denken: meerdere tieners en jongvolwassenen en één of meer vertegenwoordigers van ouders, singles en ouderen. Wellicht is de meest ideale vorm dat alle drie groepen gevormd worden en vanuit hun eigen rol bij het proces betrokken zijn.

Vaak zal in eerste instantie één persoon of een kleine groep mensen het initiatief nemen om Samen Jong te introduceren in de gemeente. Zij maken de kernwaarden bekend zoals hierboven beschreven. Vervolgens kijken ze welke mensen hier enthousiast over worden en vragen ze deze mensen om deel te nemen aan één van de drie groepen, afhankelijk van hun rol in de gemeente, hun talenten en hun beschikbare tijd. De ervaring van de deelnemers aan de leergemeenschap is dat het vormen van zo'n werkgroep de nodige tijd kan kosten en dat het ook goed is hier de tijd voor te nemen om in het vervolg van het proces effectief te kunnen werken.

Remmende krachten

Als Samen Jong in de gemeente geïntroduceerd wordt, zal een aantal mensen enthousiast worden en zij zullen met hun enthousiasme weer anderen aansteken. Tegelijkertijd zal een aantal mensen moeite hebben met het proces. Wie enthousiast is, heeft wellicht de neiging om hen te negeren of te ontlopen, maar het is beter naar hen te luisteren en te onderzoeken hoe hun bezwaren zó kunnen worden meegenomen dat ze het proces juist versterken. We bespreken waar weerstand kan ontstaan en hoe daarmee om te gaan.

De deelnemers van de leergemeenschap merken dat **taal** heel belangrijk is, oftewel: welke woorden gebruik je bij het introduceren van Samen Jong en gedurende het proces? De term Samen Jong roept bijvoorbeeld de associatie op dat het alleen over jongeren gaat. Mensen denken dat het alleen over jeugdwerk gaat of dat de hele gemeente zich ineens alleen maar moet aanpassen aan jongeren. Het is van belang te benadrukken dat het gaat om kerkzijn met alle generaties, maar dat dit extra inspanning vraagt om de jonge generaties te betrekken. De kernwaarde 'prioriteit geven aan jonge generaties' roept de angst op dat andere generaties er niet meer toe doen. Ook hier geldt: alle generaties zijn belangrijk, maar jongeren doen niet vanzelf mee in de kerk en daarom is het nodig hen bewust te betrekken en in alle keuzes die je als gemeente maakt juist met hen rekening te houden in plaats van de aandacht voor jongeren te beperken tot het jeugdwerk. Denk dus goed na over h^oe je de kernwaarden introduceert. Het is de kunst om aan te sluiten bij de bestaande taal in de gemeente. En neem de bezwaren en angsten van mensen serieus.

De rol van de **predikant** in het realiseren van de kernwaarden is cruciaal. Gelukkig zijn er predikanten die zich er volledig voor willen inzetten. Er zijn ook predikanten die niet zoveel hebben met jongeren en die bang zijn voor wat dit proces van hen vraagt. Het is belangrijk goed naar hen te luisteren en samen te zoeken naar wat dit betekent voor het proces.

Mensen hebben **tijd** nodig om zich nieuwe ideeën toe te eigenen en aan veranderingen te

wennen. Waarschijnlijk ben je zelf al een tijdje met Samen Jong bezig vóór je dit in de gemeente wilt introduceren. Geef de mensen in de gemeente óók de tijd om de kernwaarden te leren kennen en eraan te wennen. Hoe meer je erover communiceert, hoe beter het is. Dat klinkt logisch, maar blijkt het in de praktijk niet altijd te zijn: je kunt er zelf heel druk mee zijn en niet doorhebben dat de meeste gemeenteleden geen idee hebben van wat je aan het doen bent en waarom. Als ze dan ineens met veranderingen geconfronteerd worden zonder dat je hen hebt meegenomen in het proces, hebben ze daar moeite mee.

Tegelijkertijd is het ook goed te beseffen dat er altijd een kleine groep is die snel enthousiast wordt, een grote groep die meer tijd nodig heeft en ook een kleine groep die zelden of nooit in de verandering meegaat.

Concreet vorm geven aan de kernwaarden

In het eerste jaar zijn de leden van de leergemeenschap vooral bezig met het introduceren van de kernwaarden van Samen Jong in de gemeente. Vanuit de gesprekken met jongeren en andere groepen ontstaan tegelijkertijd al verschillende concrete initiatieven. We geven een aantal voorbeelden. Het risico daarvan is dat andere gemeentes deze voorbeelden willen overnemen, zonder zelf het proces van luisteren uit te voeren in de eigen gemeente, waardoor de invoering niet duurzaam is. Zie deze voorbeelden dus als inspiratie en niet als iets dat je zelf zomaar kunt organiseren!

Jongeren verantwoordelijkheid geven is een kernwaarde waar veel deelnemers direct gestalte aan geven: jongeren waar ze mee in gesprek gaan worden enthousiast en nemen taken op zich: twee meisjes van 17 die al veel ervaring hebben in de kindernevendienst gaan het kinderlied in de kerkdienst verzorgen, jongeren organiseren samen met de predikant of jeugdwerker een jeugddienst, jongeren en volwassenen gaan samen kleine diaconale acties in de wijk doen, De kernwaarde **prioriteit geven aan jongeren en jonge gezinnen** leidt ertoe dat de jeugdwerker met verschillende commissies om tafel gaat zitten om te kijken wat dit voor hen betekent: de diaconie onderzoekt hoe jongeren en gezinnen betrokken kunnen worden bij al haar activiteiten, de kerngroep jongerenpastoraat denkt mee in het beleidsplan voor de gemeente, de commissie eredienst gaat met jongeren in gesprek over hoe de diensten beter bij hen kunnen aansluiten. Veel acties die de deelnemers ondernemen hebben te maken met **kerkdiensten**: een Paasdienst waarin zowel de kindernevendienst als de organisatoren van de Passion night voor jongeren met de predikant meedenken over hoe alle groepen hun inbreng kunnen hebben en samen de dienst tot een samenhangend geheel maken. Of eenmaal per maand een dienst waarin extra aandacht is voor een bepaald aspect van het jeugdwerk, zodat dit zichtbaar wordt voor de gemeenteleden. Jongeren die enthousiast terugkomen van Opwekking, krijgen de gelegenheid hun verhaal in de kerkdienst te vertellen. Een jongere met een bijzonder levens- en bekeringsverhaal krijgt de gelegenheid in een kerkdienst zijn verhaal met de gemeente te delen. Predikant en jongere bereiden dit samen goed voor, zodat het verhaal geïntegreerd is in de rest van de dienst.

Een jeugdwerker zet een tafeltennistafel in de hal van de kerk, waardoor jongeren ná de dienst niet direct naar buiten gaan, maar gaan tafeltennissen wat weer omstanders aantrekt, waardoor jongeren met elkaar en met volwassenen in contact komen.

De kernwaarde **hart voor jongeren hebben**, inspireert een gemeente om meer te investeren in de jongeren boven de 16 jaar. Zij gaan voor deze groep een Alpha cursus aanbieden in samenwerking met een andere gemeente. In een andere gemeente nodigen jeugdleiders de jongeren uit hun groep uit om na de kerkdienst bij hen thuis te komen lunchen en vaak blijven ze daarna nog lang hangen.

Zo zien we dat de kernwaarden van Samen Jong langzaam maar zeker tot leven komen in de gemeentes die deelnemen aan de leergemeenschap. We zien daarbij dat elke gemeente andere vormen kiest op basis van dat wat er al is, in gesprek met de eigen jongeren, gezinnen en andere belanghebbenden. We verwachten dat zij dit in het komende jaar verder gaan uitbouwen en concretiseren en ook die ervaringen zullen we delen.

Juli 2024

Sabine van der Heijden, Ronald van den Oever, Arjen Uil en Geranne Tamminga